Aan de slag met de Conceptkerndoelen Nederlands

Inspiratiedocument voor de samenwerking tussen de Bibliotheek en het onderwijs

de Bibliotheek op school

Oktober 2025

Inhoud

Overzicht kerndoelen 4

Overkoepelend 5

Kerndoel 1:
De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen 6

A. Taal- en leesomgeving *6*
B. Taal in de leergebieden *8*

Domein Communicatie 10

Kerndoel 2:
De leerling begrijpt teksten 11

A. Luisteren en lezen met begrip *11*
B. Luisteren en lezen met diep begrip *13*
C. Bronnen verkennen *15*

Kerndoel 3:
De leerling produceert teksten 17

A. Doelgericht spreken en schrijven *17*
B. Creatief taal gebruiken *19*
C. Schrijven om te leren *21*

Kerndoel 4:
De leerling voert gesprekken 23

A. Doelgericht gesprekken voeren *23*
B. Gesprekken voeren om te leren *25*

Domein taal 29

Kerndoel 6:
De leerlingen toont inzicht in taal als systeem 28

A. Vorm en betekenis beschouwen *28*
C. Zakelijke tekstgenres *30*
D. Overtuigingskracht van teksten - havo/vwo *31*

Kerndoel 7:
De leerling verkent het gebruik van de taal 32

A. Talige identiteit *32*
B. Taalvariatie en taalverandering *34*

Domein literatuur 36

Kerndoel 8:
De leerling doet ervaring op met literatuur 37

A. Leesvoorkeur *37*
B. Waarde van literatuur *39*

Kerndoel 9:
De leerling toont inzicht in literatuur 41

A. Verhalende teksten *41*
B. Literaire genres *43*
C. Literatuur uit verschillende tijden *45*
D. Literatuur in tijd en context - havo/vwo *46*

Inleiding

De geactualiseerde kerndoelen Nederlands leggen een basis voor rijk onderwijs voor alle leerlingen en vormen een brede opdracht voor het onderwijs. Ondersteuning van de Bibliotheek is hierbij zeer welkom.

In opdracht van het ministerie van OCW heeft SLO voor het eerst in 20 jaar nieuwe kerndoelen ontwikkeld voor het leergebied Nederlands. Deze conceptkerndoelen zijn gericht op het primair onderwijs, de onderbouw van het voorgezet onderwijs en het (voorgezet) speciaal onderwijs. Naast het vak Nederlands worden ook voor andere leergebieden nieuwe kerndoelen ontwikkeld. Op 17 april 2025 zijn de definitieve conceptkerndoelen Nederlands gepresenteerd. De laatste formele stap is het vaststellen van wet- en regelgeving. Het ministerie van OCW besluit wanneer de kerndoelen worden ingevoerd en alle scholen eraan gehouden zijn.

Als lid van de advieskring heeft Stichting Lezen een bijdrage geleverd aan het ontwikkelen van de nieuwe conceptkerndoelen Nederlands, met de ambitie om daarin specifieke eisen op te nemen aan leesbevordering en literatuureducatie. Nieuwe conceptkerndoelen zijn een belangrijk voorwaarde, maar geen garantie op goed lees- en literatuuronderwijs. Bibliotheken en scholen helpen ervoor te zorgen dat de operationalisering en invoering van de conceptkerndoelen het effectief leesonderwijs versterken. De conceptkerndoelen Nederlands zijn zeer relevant voor het werk dat de Bibliotheek doet om scholen te ondersteunen bij leesbevordering en leesonderwijs. Zo kan de Bibliotheek een grote bijdrage leveren aan het creëren van een rijke taal- en leesomgeving (kerndoel 1), door het adviseren over het leesbeleid en het vormgeven van een rijke, actuele en diverse collectie. Met het aanbieden van scholing kan de Bibliotheek ervoor zorgen dat leraren hun leerlingen beter kunnen helpen bij het opdoen van ervaring met literatuur (kerndoel 8). Dit zijn enkele voorbeelden van de rol die de Bibliotheek kan spelen bij het maken van een goede vertaalslag van de conceptkerndoelen naar onderwijsactiviteiten en didactiek.

In dit document doen wij bij de conceptkerndoelen suggesties over hoe de Bibliotheek in samenwerking met de school kan bijdragen aan de operationalisering van en het streven naar de nieuwe kerndoelen.

Deze verzameling van ideeën is tot stand gekomen in samenwerking met mensen uit de bibliotheek en het onderwijs. We rekenen erop dat deze suggesties een bijdrage kunnen leveren aan een betekenisvolle samenwerking tussen school en Bibliotheek, en daarmee aan de taalontwikkeling van de leerlingen.

Stichting Lezen

Overzicht Kerndoelen

terug

	Primair onderwijs en speciaal onderwijs	Onderbouw voortgezet (speciaal) onderwijs
Domein	Overkoepelend	Overkoepelend
Kerndoel 1	**De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen** A. Taal- en leesomgeving B. Taal in de leergebieden	**De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen** A. Taal- en leesomgeving B. Taal in de leergebieden
Domein	Communicatie	Communicatie
Kerndoel 2	**De leerling begrijpt teksten** A. Luisteren en lezen met begrip B. Luisteren en lezen met diep begrip C. Bronnen verkennen	**De leerling begrijpt teksten** A. Luisteren en lezen met begrip B. Luisteren en lezen met diep begrip C. Bronnen verkennen
Kerndoel 3	**De leerling produceert teksten** A. Doelgericht spreken en schrijven B. Creatief taal gebruiken C. Schrijven om te leren	**De leerling produceert teksten** A. Doelgericht spreken en schrijven B. Creatief taal gebruiken C. Schrijven om te leren
Kerndoel 4	**De leerling voert gesprekken** A. Doelgericht gesprekken voeren B. Gesprekken voeren om te leren	**De leerling voert gesprekken** A. Doelgericht gesprekken voeren B. Gesprekken voeren om te leren
Kerndoel 5	**De leerling ontwikkelt zich als bewuste taalgebruiker** A. Reflecteren op taalactiviteiten	**De leerling ontwikkelt zich als bewuste taalgebruiker** A Reflecteren op taalactiviteiten
Domein	Taal	Taal
Kerndoel 6	**De leerling toont inzicht in taal als systeem** A. Vorm en betekenis beschouwen B. Spelling, formulering en interpunctie	**De leerling toont inzicht in taal als systeem** A. Vorm en betekenis beschouwen B. Spelling, formulering en interpunctie C. Zakelijke genres (havo-vwo) D. Overtuigingskracht van teksten (havo-vwo)
Kerndoel 7	**De leerling verkent het gebruik van taal** A. Talige identiteit B. Taalvariatie en taalverandering	**De leerling verkent het gebruik van taal** A. Talige identiteit B. Taalvariatie en taalverandering
Domein	Literatuur	Literatuur
Kerndoel 8	**De leerling doet ervaring op met literatuur** A. Leesvoorkeur B. Waarde van literatuur	**De leerling doet ervaring op met literatuur** A. Leesvoorkeur B. Waarde van literatuur
Kerndoel 9	**De leerling toont inzicht in literatuur** A. Verhalende teksten B. Literaire genres	**De leerling toont inzicht in literatuur** A. Verhalende teksten B. Literaire genres C. Literatuur uit verschillende tijden D. Literatuur in tijd en context (havo-vwo)

Overkoepelend

terug

Kerndoel 1: De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen

terug

A. Taal- en leesomgeving
De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- aanbieden van taalactiviteiten in betekenisvolle contexten;
- aanbieden van een veelzijdig en actueel aanbod van jeugdliteratuur binnen een vaste leesroutine;
- aanbieden van kennis en vaardigheden uit het leergebied Nederlands in onderlinge samenhang;
- stimuleren van de leesmotivatie en de durf om te spreken en te schrijven;
- ruimte bieden aan verschillende talen en taalvariëteiten van leerlingen.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- adviseren over het leesbeleid van de school, met behulp van de Monitor;
- het verzorgen van een rijke, actuele, diverse, meertalige en gevarieerde collectie boeken voor leerlingen en leraren, fysiek maar ook digitaal in de vorm van o.a. luisterboeken;
- bijdragen aan een fysieke leesomgeving, bijvoorbeeld door te zorgen voor een ruimte waar boeken gelezen, bekeken en beluisterd kunnen worden, zoals een schoolbibliotheek met uitnodigende inrichting, en de aankleding van het gebouw, bijvoorbeeld door het aanleveren van (poëzie) posters;
- leraren ondersteunen bij het vergroten van de kennis over rijke boeken en teksten (in tegenstelling tot arme teksten) en het belang van het gebruik daarvan;
- leraren ondersteunen bij leesbevorderingsactiviteiten en campagnes, zoals een auteursactiviteit of de Kinderjury;
- verzorgen van scholing voor leraren over hoe je een rijke taal- en leesomgeving op school creëert;
- informeren, adviseren en inspireren van leraren en ouders over het belang van voorlezen en lezen, ook in de thuistaal;
- informeren van leraren en ouders over het belang van boekkeuze bij voorlezen en lezen;
- adviseren van leraren over verhalende voorleesboeken met rijke taal, boven het leeftijdsniveau van de leerlingen, en die bijdragen aan de kennisopbouw;
- ondersteunen en inspireren van leraren of de school bij het invoeren van leeswerkvormen en de boekenkring;
- stimuleren en ondersteunen van het begeleid vrij lezen op school, bijvoorbeeld aan de hand van de Leescirkel van Chambers met behulp van het Leesroutespel;
- verzorgen van de studiedag Open Boek voor leerkrachten;
- bijdrage leveren aan het leesplan van de school/ begeleiding bieden bij het opstellen van het leesplan van de school.

Kerndoel 1: De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen

terug

A. Taal- en leesomgeving
De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- aanbieden van taalactiviteiten in betekenisvolle contexten;
- aanbieden van een veelzijdig en actueel aanbod van jeugd- en young adult literatuur binnen een vaste leesroutine;
- aanbieden van kennis en vaardigheden uit het leergebied Nederlands in onderlinge samenhang;
- stimuleren van de leesmotivatie en de durf om te spreken en te schrijven;
- ruimte bieden aan verschillende talen en taalvariëteiten van leerlingen.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- adviseren over het leesbeleid van de school en het opstellen van een leesplan (door de school) om de leesomgeving in het beleid te borgen, onder andere op basis van een leesscan en monitor de Bibliotheek op school;
- verzorgen van een veelzijdig, divers en actueel aanbod van jeugd- en young adult literatuur gericht op leesmotivatie en literaire competentie;
- ondersteunen van leraren bij leesbevorderingsactiviteiten en campagnes, zoals een auteursactiviteit, Jonge Jury, Read2Me! (vo) of Read2You (vso);
- verzorgen van scholing voor leraren over leesmotivatie, leesbevordering, het creëren van een rijke leesomgeving, rijke teksten, effectief leesonderwijs en lezen bij alle vakken;
- geven van boekentips aan leraren;
- bijdragen aan een fysieke leesomgeving, bijvoorbeeld door te zorgen voor een ruimte waar boeken gelezen, bekeken en beluisterd kunnen worden, zoals een mediatheek met uitnodigende inrichting;
- het geven van tips over materialen om de leesomgeving uitnodigend en aantrekkelijk te maken, bijvoorbeeld door het aanleveren van (poëzie)posters;
- adviseren over taal- en cultuursensitief te werk gaan bij de inrichting van de leesomgeving;

Kerndoel 1: De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen

terug

B. Taal in de leergebieden

De school stimuleert de taalontwikkeling van de leerling in alle leergebieden.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- stimuleren van betekenisvolle activiteiten waarin school- en vaktaal en vakspecifieke taalvaardigheden verworven kunnen worden;
- stimuleren van het gebruiken van rijke teksten over inhoudelijke thema's in alle leergebieden;
- stimuleren van taalproductie en interactie in alle leergebieden;
- stimuleren van aandacht voor taalverzorging en taalgebruik in alle leergebieden;
- aanbieden van een schoolbrede set van aanpakken en flexibel inzetbare strategieën bij het ondersteunen van taalactiviteiten in de andere leergebieden.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- bewustwording stimuleren over de rol en het belang van rijke boeken en teksten bij het leesonderwijs en in relatie tot andere leergebieden;
- adviseren bij de aanschaf van boeken (zowel non-fictie en fictie als poëzie) die aansluiten bij wereldoriëntatie of een breed thema;
- adviseren van leraren over het inzetten van authentieke en uitdagende teksten (met name boeken) die aansluiten bij een breed thema of kerndoelen van andere leergebieden (Mens en Maatschappij, Burgerschap);
- leraren inspireren met passend lesmateriaal;
- samenwerking met initiatieven van de Bibliotheek, zoals de Voorleesexpres;
- aansluiten bij themaweken/projecten van de school;
- verzorgen van een teamtraining gericht op het benutten van jeugdliteratuur in het kader van kennisontwikkeling.

Kerndoel 1: De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen

terug

B. Taal in de leergebieden

De school stimuleert de taalontwikkeling van de leerling in alle leergebieden.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- stimuleren van betekenisvolle activiteiten waarin school- en vaktaal en vakspecifieke taalvaardigheden verworven kunnen worden;
- stimuleren van het gebruiken van rijke teksten over inhoudelijke thema's in alle leergebieden;
- stimuleren van taalproductie en interactie in alle leergebieden;
- stimuleren van aandacht voor taalverzorging en taalgebruik in alle leergebieden;
- aanbieden van een schoolbrede set van aanpakken en flexibel inzetbare strategieën bij het ondersteunen van taalactiviteiten in de andere leergebieden.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- adviseren bij de aanschaf van collecties verhalende en informatieve materialen die aansluiten bij inhoudelijke thema's in alle leergebieden;
- adviseren over de rol en het belang van rijke teksten bij het leesonderwijs en in relatie tot andere leergebieden;
- inspireren en adviseren van leraren om in alle leergebieden met boeken en andere authentieke en uitdagende teksten te werken (ook e-books, luisterboeken en podcasts), gericht op kennisontwikkeling in de leergebieden;
- leraren attenderen op- en 'modelen' van activerende werkvormen naar aanleiding van teksten en boeken;
- ondersteunen van begeleid vrij lezen bij alle vakken/ leergebieden.

Domein Communicatie

Kerndoel 2: De leerling begrijpt teksten

terug

A. Luisteren en lezen met begrip

De leerling toont begrip van zakelijke en literaire teksten.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- aandachtig luisteren, kijken of aandachtig vloeiend lezen;
- inzetten en uitbreiden van woordenschat, kennis over taal en kennis van de wereld;
- inzetten en uitbreiden van kennis over de vorm van teksten: tekstsoorten, tekststructuren, literaire genres, verteltechnieken;
- beschrijven van perspectieven, communicatieve doelen, publiek, context;
- in eigen woorden weergeven van de hoofd- en bijzaken, de hoofdgedachte en betekenis van een tekst, passend bij het lees- of luisterdoel;
- flexibel toepassen van verschillende aanpakken en begripsverhogende strategieën.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- aanbieden van scholing voor leraren op het gebied van voorlezen, gericht op het bevorderen van luisteren en lezen met begrip;
- ondersteunen bij de inzet van luisterboeken en passend lezen;
- verzorgen van scholing voor leraren over het gebruiken van niet-fysieke teksten zoals webteksten en hypertexts.

Kerndoel 2: De leerling begrijpt teksten

terug

A. Luisteren en lezen met begrip

De leerling toont begrip van zakelijke en literaire teksten.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- aandachtig luisteren, kijken of aandachtig vloeiend lezen;
- inzetten en uitbreiden van woordenschat, kennis over taal en kennis van de wereld;
- inzetten en uitbreiden van kennis over de vorm van teksten: tekstsoorten, tekststructuren, literaire genres, verteltechnieken;
- beschrijven van perspectieven, communicatieve doelen, publiek, context;
- in eigen woorden weergeven van de hoofd- en bijzaken, de hoofdgedachte en betekenis van een tekst, passend bij het lees- of luisterdoel;
- flexibel toepassen van verschillende aanpakken en begripsverhogende strategieën.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- aanbieden van scholing voor leraren op het gebied van voorlezen, gericht op luisteren en lezen met begrip (voor- en na het voorlezen);
- ondersteunen van de leraren uit andere leergebieden bij het opbouwen van boekenkennis passend bij hun leergebied;
- ondersteunen van leraren bij het inzetten van luisterboeken en podcasts en passend lezen;
- verzorgen van scholing voor leraren over het gebruiken van niet-fysieke teksten zoals webteksten en hypertexts.

Kerndoel 2: De leerling begrijpt teksten

terug

B. Luisteren en lezen met diep begrip

De leerling evalueert en reflecteert op zakelijke en literaire teksten.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- benoemen van inhoudelijke relaties binnen en tussen verschillende teksten;
- benoemen van verschillen en overeenkomsten in feiten, meningen en perspectieven;
- benoemen van tegenstrijdige en overeenkomstige inhoud binnen en tussen teksten;
- evalueren van bruikbaarheid en betrouwbaarheid van teksten;
- reflecteren op de waarde, inhoud en vorm van teksten.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- beschikbaar stellen van ‘boeken om in te verdwalen’ (zie lezeninhetpo.nl);
- inspireren en ondersteunen van leraren bij het voeren van boekgesprekken en literaire gesprekken;
- organiseren van een debat over een thema aan de hand van een of meerdere boeken (die verschillende perspectieven belichten);
- organiseren van een leesclub met leraren en/of leerlingen;
- stimuleren dat leraren gebruik maken van de campagne Heel De Klas Leest: klassikaal inzetten van rijke teksten.

Kerndoel 2: De leerling begrijpt teksten

terug

B. Luisteren en lezen met diep begrip

De leerling evalueert en reflecteert op zakelijke en literaire teksten.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- benoemen van inhoudelijke relaties binnen en tussen verschillende teksten;
- benoemen van verschillen en overeenkomsten in feiten, meningen, argumentatie en perspectieven;
- benoemen van tegenstrijdige en overeenkomstige inhoud en framing binnen en tussen teksten;
- evalueren van bruikbaarheid en betrouwbaarheid van teksten;
- reflecteren op de waarde, inhoud en vorm van teksten.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- beschikbaar stellen van boeken met reflectieve dimensie;
- organiseren van een leesclub met leraren en/of leerlingen;
- ondersteunen van leraren bij het voeren van boekgesprekken en literaire gesprekken;
- organiseren van een debat over een thema aan de hand van een of meerdere boeken (die verschillende perspectieven belichten);

Kerndoel 2: De leerling begrijpt teksten

terug

C. Bronnen verkennen

De leerling verkent de betrouwbaarheid van verschillende bronnen.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- oriënteren op kenmerken van aangereikte bronnen: maker, tekstsoorten verschijningsdatum;
- benoemen van inhouds- en vormelementen die misleidend zijn of vragen oproepen;
- vergelijkend beoordelen van bronnen op basis van hun betrouwbaarheid.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van scholing voor leraren op het gebied van informatievaardigheden, zoals het herkennen van kenmerken van betrouwbare bronnen of juist het herkennen van kenmerken die vragen oproepen over betrouwbaarheid;
- gebruiken van via de Bibliotheek beschikbaar aanbod, zoals de Jeugdkrakercompetitie, MediaMasters en BiebBoys;
- informeren van leraren over het gebruik van AI bij bronnenonderzoek;
- adviseren bij de keuze van bronnen met uiteenlopende betrouwbaarheid en het aanbieden van tekstcollecties rondom eenzelfde thema die verschillen in betrouwbaarheid.

Kerndoel 2: De leerling begrijpt teksten

terug

C. Bronnen verkennen

De leerling verkent de betrouwbaarheid van verschillende bronnen.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- identificeren van kenmerken van aangereikte bronnen: maker, tekstsoort en verschijningsdatum;
- benoemen van inhouds- en vormelementen die vragen oproepen;
- vergelijkend beoordelen en selecteren van bronnen op basis van hun betrouwbaarheid.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- informatie geven over het herkennen van de kenmerken van betrouwbare bronnen of juist het herkennen van kenmerken die vragen oproepen over de betrouwbaarheid;
- verzorgen van scholing voor leraren over informatievaardigheden zoals nep-nieuws en desinformatie;
- adviseren van leraren over het formuleren van opdrachten waarbij goede bronnen gevonden kunnen worden;
- informeren van leraren over het gebruik van AI bij bronnenonderzoek.

Kerndoel 3: De leerling produceert teksten

terug

A. Doelgericht spreken en schrijven

De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- hanteren van een passende aanpak;
- in eigen woorden verwerken van informatie uit verschillende bronnen tot een gestructureerde tekst met bronvermelding;
- inzetten en uitbreiden van kennis over de vorm van teksten: tekstsoorten, tekststructuren, verteltechnieken;
- schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau met een leesbaar handschrift en typschrift, en verstaanbaar spreken;
- reviseren van de tekst met het oog op doelgerichte communicatie: taalgebruik en taalverzorging.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- aanbieden van betrouwbare bronnen die leerlingen kunnen gebruiken;
- modelen van activerende werkvormen naar aanleiding van (voor)gelezen teksten en boeken;
- adviseren en stimuleren van de boekenkring waarin verschillende vormen van presenteren ingezet kunnen worden;
- verzorgen van aanbod van thematische boeken en teksten rondom onderwerpen waar leerlingen over gaan schrijven en spreken.
- ondersteunen van leraren en leerlingen bij het zelf zoeken binnen betrouwbare websites en catalogi.

Kerndoel 3: De leerling produceert teksten

terug

A. Doelgericht spreken en schrijven

De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- hanteren van een passende aanpak;
- in eigen woorden verwerken van informatie uit verschillende bronnen tot een gestructureerde tekst met bronvermelding;
- inzetten en uitbreiden van kennis over de vorm van teksten: tekstsoorten, tekststructuren, verteltechnieken;
- schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau met een leesbaar handschrift en typschrift, en verstaanbaar spreken;
- reviseren van de tekst met het oog op doelgerichte communicatie: taalgebruik en taalverzorging.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- aanbieden van betrouwbare bronnen die leerlingen kunnen gebruiken;
- modelen van activerende werkvormen naar aanleiding van (voor)gelezen teksten en boeken;
- verzorgen van aanbod van thematische boeken en teksten rondom onderwerpen waar leerlingen over gaan schrijven en spreken;
- ondersteunen van leraren en leerlingen bij het zelf zoeken binnen betrouwbare websites en catalogi.

Kerndoel 3: De leerling produceert teksten

terug

B. Creatief taal gebruiken

De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verkennen van creatief taalgebruik van anderen in literaire en zakelijke teksten;
- verwoorden van eigen ideeën, gedachten, ervaringen, gevoelens en fantasieën;
- experimenteren met klanken, woorden, zinnen, literaire genres, taalregels, taalconventies en visuele vormen;
- waarderen van creatief taalgebruik.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- scholing aanbieden aan en inspireren van leraren op het gebied van creatief schrijven en spreken;
- stimuleren en faciliteren van een auteursactiviteit, zoals een bezoek van een dichter of een Schoolschrijvermaand;
- adviseren rond het benutten van de mogelijkheden van creatief taalgebruik in relatie tot doelen uit het domein Literatuur;
- organiseren van of aansluiten bij creatieve projecten en campagnes.

Kerndoel 3: De leerling produceert teksten

terug

B. Creatief taal gebruiken

De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verkennen van creatief taalgebruik van anderen in literaire en zakelijke teksten;
- verwoorden van eigen gedachten, ervaringen, gevoelens en fantasieën;
- experimenteren met klanken, woorden, zinnen, literaire genres, taalregels, taalconventies en visuele vormen;
- verkennen van kenmerken van de ontluikende eigen stijl en het talig repertoire;
- waarderen van creatief taalgebruik.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- organiseren van- of aansluiten bij creatieve (vakoverstijgende) projecten en campagnes zoals Doe Maar Dicht Maar, Speak2me! en Er was eens;
- scholing aanbieden aan- en inspireren van leraren op het gebied van creatief schrijven en spreken;
- adviseren van leraren rond het benutten van de mogelijkheden van creatief taalgebruik in relatie tot doelen uit het domein Literatuur;
- stimuleren en faciliteren van een schoolbezoek door een schrijver, dichter, muzikant of spoken word artiest.

Kerndoel 3: De leerling produceert teksten

terug

C. Schrijven om te leren

De leerling schrijft om tot kennisopbouw of begrip te komen.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- weergeven van hoofd- en bijzaken, indrukken en vragen bij gelezen, bekeken of beluisterde inhoud;
- samenvatten van gelezen inhoud;
- verwoorden, onderbouwen en ordenen van gedachten, verworven inzichten en kennis in een tekst of schema;
- inzetten en uitbreiden van school- en vaktaal;
- schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau met een leesbaar handschrift en typschrift.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van aanbod van rijke boeken en teksten waar leerlingen kennis uit kunnen opdoen;
- adviseren van leraren over werkvormen gericht op schrijven, bijvoorbeeld naar aanleiding van (voor)gelezen boeken te bevorderen;
- adviseren van leraren over het gebruik van leeslogboeken, literatuurschriftjes, leesautobiografie, et cetera, en het modelen van de inzet hiervan;
- gebruik maken van bijvoorbeeld Hebban in de klas of Boekenbingo om recensies te schrijven (samenvatten, verwoorden, onderbouwen).

Kerndoel 3: De leerling produceert teksten

terug

C. Schrijven om te leren

De leerling schrijft om tot kennisopbouw of begrip te komen.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- noteren van hoofd- en bijzaken, indrukken en vragen bij gelezen, bekeken of beluisterde inhoud;
- samenvatten van gelezen inhoud;
- verwoorden, onderbouwen en ordenen van gedachten, verworven inzichten en kennis in een tekst of schema;
- inzetten en uitbreiden van school- en vaktaal;
- schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau met een leesbaar handschrift en typschrift.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van aanbod van rijke boeken en teksten waar leerlingen kennis uit kunnen opdoen;
- adviseren van leraren rondom werkvormengericht op schrijven, bijvoorbeeld naar aanleiding van (voor)gelezen boeken;
- adviseren van leraren over het gebruik van leeslogboeken, literatuurschriftjes, leesautobiografie, et cetera, en het modelen van de inzet hiervan;
- gebruik maken van bijvoorbeeld Hebban in de klas om recensies te schrijven (samenvatten, verwoorden, onderbouwen).

Kerndoel 4: De leerling voert gesprekken

terug

A. Doelgericht gesprekken voeren

De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- inzetten en uitbreiden van vaardigheden om gesprekken constructief te laten verlopen: luisteren, herkennen van signalen en passend reageren op de gesprekspartner(s);
- actief deelnemen aan gesprekken;
- afstemmen van taalgebruik, stemgebruik en non-verbale communicatie op communicatief doel en context;
- verzamelen en inzetten van informatie afgestemd op kennis, achtergrond, standpunt en perspectief van de gesprekspartner(s);
- toepassen van gespreks- en taalconventies, passend bij de gespreksvorm.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- leerlingen een gesprek/interview met een auteur of illustrator laten voorbereiden.

Kerndoel 4: De leerling voert gesprekken

terug

A. Doelgericht gesprekken voeren

De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- inzetten en uitbreiden van vaardigheden om gesprekken constructief te laten verlopen: luisteren, herkennen van signalen en passend reageren op de gesprekspartner(s);
- actief deelnemen aan gesprekken;
- afstemmen van taalgebruik, stemgebruik en non-verbale communicatie op communicatief doel en on- en offline context;
- verzamelen en inzetten van informatie afgestemd op kennis, achtergrond, standpunt en perspectief van de gesprekspartner(s);
- toepassen van gespreks- en taalconventies, passend bij de gespreksvorm.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- organiseren van een debat over een thema aan de hand van een of meerdere boeken (met verschillende perspectieven op het thema);
- leerlingen een gesprek/interview met een auteur laten voorbereiden.

Kerndoel 4: De leerling voert gesprekken

terug

B. Gesprekken voeren om te leren

De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van kennis, ideeën en standpunten met onderbouwing;
- vragen om toelichting, verklaring of bevestiging;
- luisteren naar, doorvragen op en ter discussie stellen van de ideeën en perspectieven van gesprekspartners;
- accepteren of verwerpen van andermans ideeën met argumenten;
- samenvatten van inzichten, verwoorden van oplossingen of trekken van conclusies.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van een voorleesboek of teksten over een maatschappelijk onderwerp waarover leerlingen in gesprek kunnen gaan;
- ondersteunen van leraren om gesprekken te voeren naar aanleiding van boeken of teksten met als doel kennisopbouw en/of verhaalbegrip bij de leerlingen;
- stimuleren dat leraren gebruik maken van de campagne Heel De Klas Leest: klassikaal inzetten en bespreken van een rijk boek;
- ondersteunen en inspireren van de school bij het invoeren van de boekenkring;
- inspireren en ondersteunen van leraren bij het voeren van boekgesprekken en literaire gesprekken.

Kerndoel 4: De leerling voert gesprekken

terug

B. Gesprekken voeren om te leren

De leerling voert gesprekken om tot kennis-opbouw, begrip of een aanpak te komen.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van kennis, ideeën en standpunten met onderbouwing;
- vragen om toelichting, verklaring of bevestiging;
- luisteren naar, doorvragen op en ter discussie stellen van de ideeën en perspectieven van gesprekspartners;
- accepteren of verwerpen van andermans ideeën met argumenten;
- samenvatten van inzichten, verwoorden van oplossingen of trekken van conclusies.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van boeken of teksten over een maatschappelijk onderwerp waarover leerlingen in gesprek kunnen gaan;
- ondersteunen van leraren om gesprekken te voeren naar aanleiding van boeken of teksten met als doel kennisopbouw en/of verhaalbegrip bij de leerlingen.
- inspireren en ondersteunen van leraren bij het voeren van boekgesprekken en literaire gesprekken;
- een leesclub organiseren om een gesprek over boeken te voeren;
- ondersteunen/begeleiden van leraren bij het opstarten van boekenclubs/leeskringen in de les.

Domein Taal

terug

Kerndoel 6: De leerlingen toont inzicht in taal als systeem

terug

A. Vorm en betekenis beschouwen

De leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verkennen hoe letterklanken, klemtoon, intonatie en ritme samenhangen met de betekenis van taal;
- inzicht tonen in de opbouw van basale woorden om de betekenis af te leiden;
- verkennen hoe woordvolgorde en zinsdelen de betekenis van een zin bepalen;
- verkennen hoe woordgebruik, stijlmiddelen en opbouw van teksten de betekenis beïnvloeden;
- functioneel gebruiken van taalkundige begrippen en taalbeschouwingsstrategieën bij het denken en praten over spelling en grammatica.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- onder de aandacht brengen van poëzie en werkvormen om poëzie op school zelf te lezen en voor te lezen;
- samen praten en denken over poëzie zonder dat er sprake is van goed of fout, bijvoorbeeld met behulp van Raadgedicht;
- verzorgen van een collectie met een gevarieerd aanbod van genres, waaronder poëzie;
- verzorgen van aanbod van boeken met opvallende stijl- en vormkenmerken en het ondersteunen van leraren om het gesprek daarover te voeren in relatie tot de betekenis daarvan;
- verzorgen van een voorleesclinic voor leraren om stil te staan bij intonatie, ritme, klemtoon en hoe deze samenhangen met de betekenis van de gelezen tekst.

Kerndoel 6: De leerlingen toont inzicht in taal als systeem

terug

A. Vorm en betekenis beschouwen

De leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verkennen hoe letterklanken, klemtoon, intonatie en ritme samenhangen met de betekenis van taal;
- inzicht tonen in de opbouw van complexe woorden om de betekenis af te leiden;
- beschrijven hoe de betekenis in complexe zinnen bepaald wordt door de woordvolgorde en de zinsdelen;
- verkennen hoe register, stijlmiddelen en opbouw van teksten een relatie heeft met het communicatieve doel;
- functioneel gebruiken van taalkundige begrippen en taalbeschouwingsstrategieën bij het redeneren over de spelling en grammatica.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- onder de aandacht brengen van poëzie en werkvormen om poëzie zelf te lezen en voor te lezen;
- samen praten en denken over poëzie zonder dat er sprake is van goed of fout, bijvoorbeeld met behulp van Raadgedicht;
- verzorgen van een collectie met een gevarieerd aanbod van genres, waaronder poëzie;
- verzorgen van aanbod van boeken met opvallende stijl- en vormkenmerken en het ondersteunen van leraren om het gesprek daarover te voeren in relatie tot de betekenis daarvan;
- verzorgen van een voorleesclinic voor leraren om stil te staan bij intonatie, ritme, klemtoon en hoe deze samenhangen met de betekenis van de gelezen tekst;
- verzorgen van een collectie met een gevarieerd aanbod van genres, waaronder poëzie.

Kerndoel 6: De leerlingen toont inzicht in taal als systeem

terug

C. Zakelijke tekstgenres

De leerling toont inzicht in zakelijke tekstgenres

Onderbouw voortgezet onderwijs – havo/vwo

Het gaat hierbij om:

- benoemen van kenmerken met betrekking tot context, doel, inhoud envorm, passend bij een genre;
- herkennen van genre-specifiekekenmerken van taalgebruik;
- reflecteren op gebruik van genrekenmerken in relatie tot het communicatieve doel.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van actuele boeken en teksten met verschillende zakelijke genres (betoog, informatieve teksten) rondom eenzelfde thema.

Kerndoel 6: De leerlingen toont inzicht in taal als systeem

terug

D. Overtuigingskracht van teksten

De leerling toont inzicht in de overtuigings-kracht van argumentatie.

Onderbouw voortgezet onderwijs – havo/vwo

Het gaat hierbij om:

- herkennen van standpunt en argumenten in teksten;
- herkennen van de context waarin de argumentatie plaatsvindt;
- beoordelen van de geloofwaardigheid van de betoger;
- beschrijven hoe gevoelens worden opgeroepen bij het publiek.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- organiseren van debatprojecten over onderwerpen die aansluiten op de leefomgeving van scholieren;
- verzorgen van actuele boeken en teksten met verschillende perspectieven rondom een zelfde thema.

Kerndoel 7: De leerling verkent het gebruik van de taal

terug

A. Talige identiteit

De leerling verkent hoe je met taaluiting geeft aan identiteit.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verkennen van het eigen talige repertoire in relatie tot hoe je wilt overkomen en tot welke groepen je wilt behoren: talen en taalvariëteiten, gebaren, lichaamstaal;
- verkennen van het eigen talige repertoire in relatie tot publiek, doel en context;
- reflecteren op hoe je overkomt op anderen op basis van keuzes in het eigen talige repertoire;
- waarderen van het eigen talige repertoire.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- adviseren van leraren/scholen over het belang van aandacht voor meertaligheid;
- verzorgen van een meertalige collectie om het belang van de thuistaal te onderstrepen en te vieren;
- ondersteunen van leraren bij het aanbieden en inzetten van boeken in de thuistalen van leerlingen (boeken die in meerdere talen en taalvariëteiten beschikbaar zijn);
- leerlingen, ouders en leraren helpen zoeken naar boeken in de thuistaal of tekstloze prentenboeken;
- inzetten van verhalen waarin personages zich talig op een bepaalde manier neerzetten, boeken waarin de hoofdpersoon straattaal gebruikt, slang of dialect;
- verzorgen van aanbod van verhalen die gaan over hoe personages overkomen op anderen op basis van keuzes over hun talige repertoire en daarover praten met leerlingen.

Kerndoel 7: De leerling verkent het gebruik van de taal

terug

A. Talige identiteit

De leerling verkent hoe je met taaluiting geeft aan identiteit.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verkennen van het eigen talige repertoire in relatie tot hoe je wilt overkomen en tot welke groepen je wilt behoren: talen en taalvariëteiten, gebaren, lichaamstaal;
- experimenteren met het eigen talige repertoire in relatie tot publiek, doel en context;
- reflecteren op hoe je overkomt op anderen op basis van bewuste keuzes in het eigen talige repertoire;
- reflecteren op hoe andere mensen hun talig repertoire benutten om uiting te geven aan hun identiteit;
- waarderen van het eigen talige repertoire.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- organiseren van spoken word activiteiten;
- organiseren van een bezoek van een rapper of dichter die creatief omgaat met zijn talige repertoire om zich te uiten;
- vertalingen van klassiekers of sprookjes vergelijken;
- adviseren van leraren/scholen over het belang van aandacht voor meertaligheid;
- verzorgen van een meertalige collectie om het belang van de thuistaal te onderstrepen en te vieren;
- ondersteunen van leraren bij het aanbieden en inzetten van boeken in de thuistalen van leerlingen (boeken die in meerdere talen en taalvariëteiten beschikbaar zijn);
- inzetten van verhalen waarin personages zich talig op een bepaalde manier neerzetten, boeken waarin de hoofdpersoon straattaal gebruikt, slang of dialect;
- verzorgen van aanbod van verhalen die gaan over hoe personages overkomen op anderen op basis van keuzes over hun talige repertoire en daarover praten met leerlingen.

Kerndoel 7: De leerling verkent het gebruik van de taal

terug

B. Taalvariatie en taalverandering

De leerling verkent taalvariatie en taal-verandering in het Nederlandse taalgebied.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verkennen van verschillende taalvariëteiten van het Nederlands: school- en vaktaal, groeps- en streektalen;
- vergelijken van de contexten waarin verschillende talen en taalvariëteiten worden gebruikt;
- benoemen van overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlands en andere talen en taalvariëteiten op klank-, woord- en zinsniveau;
- verkennen van overtuigingen over verschillende talen en taalvariëteiten;
- verkennen van veranderingen in taalgebruik onder invloed van tijd, media en maatschappelijke ontwikkelingen.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van rijke teksten en boeken die thematisch passen bij dit kerndoel, verhalen waarin verschillende taalvariëteiten voorkomen of waarin de verandering van de taal zichtbaar is;
- adviseren over het gebruiken van boeken in verschillende taalvariëteiten van het Nederlands en thuistalen, gericht op het verkennen en vergelijken van talen en taalgebruik;
- verbinding maken met kerndoelen Burgerschap, naar aanleiding van boeken.

Kerndoel 7: De leerling verkent het gebruik van de taal

terug

B. Taalvariatie en taalverandering

De leerling verkent taalvariatie en taal-verandering in het Nederlandse taalgebied.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verkennen van verschillende taalvariëteiten van het Nederlands: school- en vaktaal, groeps- en streektalen en talen in beroepscontexten;
- vergelijken van de contexten waarin verschillende talen en taalvariëteiten worden gebruikt;
- benoemen van overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlands en andere talen en taalvariëteiten op klank-, woord- en zinsniveau;
- reflecteren op overtuigingen over verschillende talen en taalvariëteiten;
- verkennen van veranderingen in taalgebruik onder invloed van tijd, media en maatschappelijke ontwikkelingen.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verbinding maken met kerndoelen Burgerschap naar aanleiding van boeken;
- verzorgen van tekstcollecties en boeken die thematisch passen bij dit kerndoel. Boeken met straattaal, boeken met archaïsch taalgebruik (en de moderne hertaling), teksten over de status van het Limburgs, et cetera.

Domein Literatuur

Kerndoel 8: De leerling doet ervaring op met literatuur

terug

A. Leesvoorkeur

De leerling ontwikkelt een eigen leesvoorkeur.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- lezen en beluisteren van boeken en teksten, van verschillende schrijvers en literaire genres;
- geven van een waardeoordeel over gelezen of beluisterde boeken en teksten op basis van literaire genres, eigen interesse en belevingswereld;
- aangaan van nieuwe leesuitdagingen op basis van eerdere lees-, luister- en kijkervaringen;
- verwoorden van persoonlijke voorkeur op basis van reflectie op ervaringen met literatuur.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van scholing aan leraren op het gebied van leesgesprekken en andere verwerkingsvormen;
- voeren van leesgesprekken met leerlingen;
- verzorgen van scholing op het gebied van boekpromotie en andere inspirerende werkvormen;
- verzorgen van scholing voor leraren over het helpen bij het kiezen van een boek;
- het lezen bevorderen bij leraren;
- leraren helpen hun eigen leesvoorkeur te ontwikkelen;
- ondersteunen van leraren bij het vergroten van hun repertoirekennis en kennis over de categorisering van kinderboeken;
- verzorgen van een collectie met verschillende categorieën kinderboeken, waardoor alle leerlingen een leesuitdaging kunnen aangaan.

Kerndoel 8: De leerling doet ervaring op met literatuur

terug

A. Leesvoorkeur

De leerling ontwikkelt een eigen leesvoorkeur.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- lezen en beluisteren van boeken en teksten, van verschillende schrijvers en literaire genres;
- geven van een waardeoordeel over gelezen of beluisterde boeken en teksten op basis van literaire genres, eigen interesse en belevingswereld;
- aangaan van nieuwe leesuitdagingen op basis van eerdere lees-, luister- en kijkervaringen;
- beargumenteren van persoonlijke voorkeur op basis van reflectie op ervaringen met literatuur.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- organiseren van leesgesprekken en andere verwerkingsvormen waarin leerlingen hun leesvoorkeuren ontdekken;
- ondersteunen van leraren bij het vergroten van hun eigen boekkennis en kennis over de kenmerken van rijke teksten, opklimmend in complexiteit. Hoe kunnen ze de leesontwikkeling ondersteunen, zodat leerlingen steeds een uitdagender boek pakken?;
- aanbieden van scholing aan leraren zodat zij leerlingen kunnen helpen bij het kiezen van een boek;
- leraren adviseren over gesprek- en schrijfopdrachten bij boeken waarmee leerlingen kennis en inzicht op kunnen doen die passen bij de te verwerven leerstof;
- een leesclub organiseren om samen nieuwe leesuitdagingen aan te gaan;
- ondersteunen van leraren bij het voeren van boekgesprekken (zoals de Boekenkring en de Vertel eens-aanpak van Chambers) waardoor leerlingen hun leesvoorkeuren leren beargumenteren en waardeoordelen leren formuleren.

Kerndoel 8: De leerling doet ervaring op met literatuur

terug

B. Waarde van literatuur

De leerling verkent de waarde van literatuur.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van persoonlijke leeservaring en -beleving na het lezen van literatuur;
- verwoorden van opgedane inzichten en kennis over zichzelf op basis van literatuur;
- verwoorden van opgedane inzichten en kennis over anderen op basis van literatuur;
- verwoorden van opgedane inzichten en kennis over de wereld en culturen op basis van literatuur.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van boekenaanbod gericht op het ontwikkelen van kennis over ‘jezelf’, passend bij wat speelt bij individuele leerlingen in de groep (scheiding, rouw, oriëntatie, etniciteit);
- verzorgen van boekenaanbod gericht op het ontwikkelen van kennis over ‘de ander’, passend bij wat speelt in de groep (kind dat zijn vader is verloren, kind dat gepest wordt);
- verzorgen van boekenaanbod gericht op het ontwikkelen van kennis over de wereld, passend bij de thema’s die in de groep aan de orde zijn;
- leraren trainen in het voeren van literaire gesprekken, aan de hand van een aanpak (bijvoorbeeld Literaire gesprekken van Cornelissen of de Vertel eens-aanpak van Chambers);
- organiseren van een leesclubgesprek waarin het gesprek vooral gaat over de persoonlijke waarde van boeken voor leerlingen.

Kerndoel 8: De leerling doet ervaring op met literatuur

terug

B. Waarde van literatuur

De leerling verkent de waarde van literatuur.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van persoonlijke leeservaring en -beleving na het lezen van literatuur;
- verwoorden van opgedane inzichten en kennis over zichzelf op basis van literatuur;
- verwoorden van opgedane inzichten en kennis over anderen op basis van literatuur;
- verwoorden van opgedane inzichten en kennis over de wereld en culturen op basis van literatuur.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- verzorgen van boekenaanbod gericht op het ontwikkelen van kennis over ‘jezelf’, passend bij wat speelt bij individuele leerlingen in de groep (scheiding, rouw, oriëntatie, etniciteit);
- verzorgen van training voor leraren over het voeren van literaire gesprekken, aan de hand van een aanpak (bijvoorbeeld Cornelissen, Witte of Chambers);
- inzetten van het model van Theo Witte met de zes fasen van literaire ontwikkeling, zoals in de didactiek van Lezen voor de Lijst is uitgewerkt, met de bijbehorende boeken;
- organiseren van een leesclubgesprek waarin het gesprek vooral gaat over de persoonlijke waarde van boeken voor leerlingen;
- verzorgen van boekenaanbod gericht op het verkennen en ontwikkelen van de eigen identiteit, passend bij de culturele diversiteit (talen, tradities, normen, waarden, religies, oriëntaties en etniciteit).

Kerndoel 9: De leerling toont inzicht in literatuur

terug

A. Verhalende teksten

De leerling toont inzicht in verhalende teksten.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- beschrijven welk probleem of welke wens van een hoofdpersoon de motor van het verhaal is en hoe het verhaal zich ontwikkelt;
- beschrijven van verschillende hoofd- en bijfiguren, helpers en tegenspelers en hun karaktereigenschappen;
- benoemen van verteltechnieken die een schrijver gebruikt om spanning op te bouwen;
- beschrijven waar, wanneer en onder welke omstandigheden een verhaal zich afspeelt.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- zorgen dat leerlingen en leraren toegang hebben tot verhalende boeken;
- het organiseren van de studiedag Open Boek voor leraren;
- organiseren van inspiratiesessies voor leraren over actuele jeugdboeken, met variatie in verteltechnieken, tijd, plaats, en ontwikkeling van de hoofdpersoon;
- het stimuleren en faciliteren van een schoolbezoek van een verhalenverteller die leerlingen ondersteunt in het begrijpen van het verhaal.

Kerndoel 9: De leerling toont inzicht in literatuur

terug

A. Verhalende teksten

De leerling toont inzicht in verhalende teksten.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- beschrijven welk probleem of welke wens van een hoofdpersoon de motor van het verhaal is en hoe het verhaal zich ontwikkelt;
- beschrijven van de verschillende rollen van personages, hun karakter en ontwikkeling;
- beschrijven hoe een schrijver verschillende verteltechnieken gebruikt om bepaalde effecten te bereiken;
- beschrijven hoe tijd, plaats en omstandigheden het verhaal beïnvloeden.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- stimuleren en faciliteren van een schoolbezoek van een auteur, dichter of spoken word artiest die leerlingen inzicht geeft in de opbouw van verhalende teksten en verteltechnieken;
- zorgen dat leerlingen en leraren toegang hebben tot verhalende boeken;
- verzorgen van inspiratiesessies voor leraren over actuele jeugdboeken, met variatie in verteltechnieken, tijd, plaats en ontwikkeling van de hoofdpersoon.

Kerndoel 9: De leerling toont inzicht in literatuur

terug

B. Literaire genres

De leerling toont inzicht in genrekenmerken van literatuur.

Primair onderwijs en speciaal onderwijs

Het gaat hierbij om:

- onderscheiden van poëzie-, proza- en dramateksten op basis van eenvoudige genrekenmerken;
- benoemen van kenmerkend taalgebruik in literaire genres: figuurlijk taalgebruik, rijm en ritme;
- benoemen van kenmerkende visuele elementen in literaire genres: illustraties, vormgeving.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- zorgen voor een rijke, actuele, diverse, meertalige en gevarieerde collectie boeken met uiteenlopende genres;
- leraren kennis laten maken met verschillende genres, ook genres buiten de leesvoorkeuren van de leraren;
- ondersteunen van leraren bij het vinden van actuele en overzichtelijke boekentips en recensies;
- organiseren van een bibliotheekbezoek waarin leerlingen leren hoe ze genres in de bibliotheek kunnen vinden.

Kerndoel 9: De leerling toont inzicht in literatuur

terug

B. Literaire genres

De leerling toont inzicht in genrekenmerken van literatuur.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- onderscheiden van poëzie-, proza- en dramateksten op basis van genrekenmerken;
- benoemen van het effect op de leesbeleving van verschillende genrekenmerken;
- analyseren van kenmerkend taalgebruik in literaire genres: figuurlijk taalgebruik, stijlfiguren, rijm en ritme;
- analyseren van kenmerkende visuele elementen in literaire genres: illustraties, vormgeving, typografie.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- zorgen voor een rijke, actuele, diverse, meertalige en gevarieerde collectie boeken;
- verzorgen van een workshop over diverse genres in relatie tot leesvoorkeuren van leerlingen;
- organiseren van een bibliotheekbezoek waarin leerlingen leren hoe ze genres in de bibliotheek kunnen vinden;
- aandacht voor genres bijvoorbeeld door middel van boekenpitches.

Kerndoel 9: De leerling toont inzicht in literatuur

terug

C. Literatuur uit verschillende tijden

De leerling verkent literatuur die geschreven is in verschillende periodes en contexten.

Onderbouw voorgezet (speciaal) onderwijs

Het gaat hierbij om:

- lezen, bekijken of beluisteren van literatuur uit verschillende tijden;
- verkennen van de tijd en context waarin het verhaal geschreven is;
- benoemen van verschillen en overeenkomsten tussen historische teksten en de eigen tijd, leef- en belevingswereld;
- benoemen van universele thema's in literatuur door de tijd heen.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- inzetten van sprookjes en klassieke jeugdboeken in diverse edities en uit verschillende landen;
- inzetten 'retrolezen'; waarbij leerlingen een boek lezen dat ouders hebben gelezen en ouders lezen wat leerlingen nu lezen;
- inzetten van toegankelijke historische teksten die raken aan thema's die nu ook nog spelen;
- verzorgen van verhalen/boekenaanbod rondom universele thema's als 'bedrog', 'macht', et cetera.

Kerndoel 9: De leerling toont inzicht in literatuur

terug

D. Literatuur in tijd en context
De leerling legt verbanden tussen de inhoud van literatuur en de periode en context waarin deze is geschreven.

Onderbouw voortgezet onderwijs – havo/vwo

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van verschillen en overeenkomsten tussen oudere en hedendaagse literatuur;
- beschrijven van verschillen en overeenkomsten tussen versies van literaire teksten;
- beschrijven van relaties tussen de periode en context waarin de tekst is geschreven en het wereldbeeld van de schrijver;
- beschrijven van opgedane inzichten over historische tijdvakken;
- herkennen van literair-culturele sporen in literatuur uit heden en verleden.

Wat de Bibliotheek voor de school kan betekenen:

- inzetten van collecties van edities van hetzelfde boek, bijvoorbeeld Robinson Crusoë in verschillende edities (graphic novel, kinderboek, oorspronkelijke editie);
- boekenlijst aanleveren met boeken die passen bij dit kerndoel, bijvoorbeeld hedendaagse boeken die beïnvloed zijn door de Odysee;
- inzetten van boeken als ‘Hoe mooi wit ik ben’ van Dolf Verroen, die leerlingen na laten denken over hoe men toen over slavernij dacht;
- ondersteunen van leraren bij een vakoverstijgend project geschiedenis-Nederlands over historische thema’s.

Nawoord

De suggesties in dit document kunnen een bijdrage leveren aan een betekenisvolle samenwerking tussen school en Bibliotheek, en uiteindelijke de taalontwikkeling van leerlingen. Wij realiseren ons dat de aanbevelingen die we doen niet uitputtend zijn. Daarom vragen we eenieder die aanvullingen heeft vanuit de praktijk deze met ons te delen. Samen zorgen we voor een brede set aan inspirerende ideeën over hoe de Bibliotheek in samenwerking met de school kan bijdragen aan de operationalisering van en het streven naar de nieuwe kerndoelen.

Wij hopen dat scholen en bibliotheken zich door dit document laten aanmoedigen en inspireren tot effectief lees- en literatuuronderwijs en wensen hen succes bij het maken van een goede vertaalslag van de definitieve conceptkerndoelen naar onderwijsactiviteiten en didactiek.

Onze dank gaat uit naar de mensen die hebben meegewerkt aan het tot stand komen van dit document.

Veel succes bij het maken van de vertaalslag van kerndoelen naar de onderwijspraktijk.

Stichting Lezen

terug

Colofon

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
020 623 05 66
www.lezen.nl
info@lezen.nl

Auteurs
Bart Droogers
Caroline Heijer

Dit document is tot stand gekomen met medewerking van:
Renee Beerendonk
Miriam van den Berg
Katinka de Croon
Heidi Goedvriend-Heeres
Anouk de Kleijn
Karien Krijt
Lara Oost
Joanneke Prenger
Loes Reichenfeld
Margriet Salomons
Anneke Tiddens
Rosanne Venema

© 2025 Stichting Lezen, Amsterdam